

Skresľovanie holokaustu v strednej Európe súvisí s populizmom

29.5.2026 - Jozef Bednár | SAV

Ústav výskumu sociálnej komunikácie Slovenskej akadémie vied (SAV), v. v. i., sa v rokoch 2024 - 2026 podieľal na medzinárodnom výskumnom projekte, ktorý preukázal, že skresľovanie dejín holokaustu v strednej Európe súvisí s populistickými presvedčeniami. Zo štúdie uskutočnenej v šiestich krajinách vyplýva, že historické skreslenia neostávajú na extrémistických okrajoch spoločnosti, ale prenikajú do postojov širšej verejnosti, politického diskurzu aj vzdelávacieho prostredia.

Projekt s názvom Úloha skresľovania holokaustu v populistickej politike: výskum v strednej a východnej Európe zastrešoval ako vedúci Michał Bilewicz so svojím tímom z Varšavskej univerzity, v spolupráci s Ústavom výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i., a s vedeckým tímom University Loránda Eötvösa (ELTE) v Budapešti. Výskum financovaný z grantu IHRA prebiehal formou dotazníkového prieskumu na reprezentatívnych vzorkách spolu 9 157 respondentov zo Slovenska, Poľska, Maďarska, Českej republiky, Rakúska a Nemecka. Doplnený bol o kvalitatívne rozhovory s učiteľmi na Slovensku, v Poľsku a Maďarsku.

Výsledky štúdie ukázali, že populistické postoje sú vo všetkých skúmaných krajinách najkonzistentnejším prediktorom skresľovania holokaustu, silnejším než vek, rod, vzdelanie či pravoľavá politická orientácia. Podľa zistení takmer štyria z desiatich respondentov prirovnávali politiku Izraela voči Palestínčanom k nacistickým zločinom a významná časť opýtaných v Poľsku (46 %) a Maďarsku (38 %) zastávala názor, že ich vlastný národ trpel počas druhej svetovej vojny viac než Židia. Respondenti zároveň systematicky nadhodnocovali počet svojich spoluobčanov, ktorí zachraňovali Židov, pričom najvyššie odhady zaznamenali v Poľsku (59 %) a na Slovensku (54 %). Link na správu z výskumu.

„Ludia podporujúci populistické naratívy rozdeľujúce spoločnosť na ‚obyčajných ľudí‘ a ‚skorumpované elity‘ a pociťujúci nedôveru voči expertom významne častejšie podporovali inverziu holokaustu, naratívy súperenia o status obete, aj morálne selektívne interpretácie národných dejín,“ uviedla Barbara Lášticová z Ústavu výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.

Kvalitatívne rozhovory s pedagógmi zároveň potvrdili, že tieto politické dynamiky zasahujú aj školy. Učitelia, najmä v Poľsku a Maďarsku, opisovali sociálny tlak, inštitucionálne obmedzenia a autocenzúru pri vyučovaní kontroverzných aspektov dejín holokaustu.

Porozumenie psychologickým a politickým koreňom tohto fenoménu je podľa autorov štúdie kľúčové pre tvorbu efektívnych vzdelávacích stratégií, ochranu verejného diskurzu založeného na faktoch a boj proti súčasnemu antisemitizmu v Európe.

Spracoval: Jozef Bednár

Foto: canva.com

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13678&source_no=20